

Låt inte prestige hindra en omprövning av coronastrategin

Dagens Nyheter den 12 augusti 2020

Hittills har nästan 5.800 människor avlidit i covid-19 i Sverige. Det är en nationell katastrof med mer än elva gånger fler döda svenskar än vad Estoniaförlisningen krävde. Enligt Johns Hopkins-universitetets statistik är antalet döda i covid-19-infektion per invånare nästan lika högt i Sverige som i Spanien och Italien. Det är fortfarande högre än i USA. Det är fem gånger högre än i Danmark och runt tio gånger högre än i Finland och Norge. Det kan finnas flera orsaker inklusive inslag av slump, men det är ändå rimligt att tro att mindre långtgående, och senare införda, restriktioner haft avgörande betydelse.

Det går inte att se den stora smittspridningen på äldreboenden som någon självständig faktor. Den hängde med största sannolikhet samman med den allmänna smittspridningen i samhället i en situation med brist på skyddsutrustning och oklara rutiner då mer restriktioner kunde ha köpt oss tid. Det förefaller också osannolikt att den högre smittspridningen i Sverige än i våra nordiska grannländer kommer att "kompenseras" av lägre spridning framöver.

Under sommaren har ändå smittläget i Sverige förbättrats högst väsentligt. Men samtidigt sker en oroande försämring i många andra länder som tidigare kraftigt reducerat smittspridningen. Det är inte förvånande eftersom de lättat på hårda nedstängningar av ett slag som vi inte haft. Men samtidigt kan man se de svenska sommarsemestrarna som ett slags frivillig "lockdown" av ekonomin. När den ekonomiska aktiviteten kommer i gång igen finns därför anledning att befara en ökande smittspridning även hos oss.

Det motiverar en proaktiv politik för att förhindra att vi ännu en gång för-sätter oss i en liknande situation som under våren:

- Såväl andras som våra egna erfarenheter visar hur svårt det är att minska smittspridningen sedan den en gång kommit upp på en hög nivå.
- En sådan situation utsätter gruppen 70+ och andra riskgrupper, som tvingats leva med närmast fullständig social isolering i flera månader, för orimliga upppoffringar.
- Med förnyad stor smittspridning kan inte den vårdskuld som byggts upp betas av utan kommer att förvärras med svåra hälsoeffekter som följd.

Den vägledande principen för smittbekämpningen under hösten bör vara att tidigt sätta in sådana åtgärder som har en rimlig sannolikhet att vara effektiva samtidigt som de inte är alltför ekonomiskt kostsamma. Givet att dessa villkor uppfylls är det bättre att göra för mycket än för lite. Det gäller att till varje pris undvika en situation där vi måste välja mellan att bevara liv och att inte stänga ner ekonomin med alla de negativa konsekvenser det skulle medföra.

Lämpliga åtgärder skulle kunna innefatta:

- Tydligare regler för kollektiv-trafiken: förslagsvis krav på högst 50-procentig beläggning.
- Rekommendationer om munskydd i offentliga miljöer inklusive affärer och kommunikationer samt på möten med fler än, säg, tio deltagare.
- Karantän även för asymtomatiska resande från områden med stor smittspridning och asymtomatiska personer som haft nära kontakt med smittade.
- Återkommande testning i riskmiljöer, även av symtomfria personer.
- Statsbidrag till regionerna för att utöka resurserna för smitt- och kontaktspårning.
- Statligt investeringsstöd för coronaanpassning av arbetsplatser, skolor och kommunikationer.
- Fortsatta begränsningar för idrotts- och kulturevenemang med mer än 50 deltagare trots påtryckningar om lättnader från dessa sektorer.

Debatten om den svenska corona-strategin har varit polariserad. Folkhälsomyndigheten har fått hård kritik från till exempel "de 22 forskarna" bland annat för att underskatta risken för asymtomatisk smittspridning och för att inte ta till sig nya resultat angående effekterna av munskydd. Statsepidemiologen Anders Tegnell har svarat med att de kritiska forskarna i själva verket är ute efter mer forskningsanslag och "inte är ledande på området".

Det finns uppenbarligen en djup förtroendeklyfta där många medicinare upplever en "bunkermentalitet" hos Folkhälsomyndigheten som gör att den inte är beredd att ompröva tidigare ställningstaganden när ny information tillkommer. Att denna situation uppstått måste även det ses som ett misslyckande för den svenska coronahanteringen.

Smittskyddsmyndigheter och regeringar ställdes inför en extrem utmaning när covid-19 spreds över världen. Trots att forskare snabbt kunde kartlägga virusets arvs massa var mycket oklart i början av året. Detta bidrog till att olika länder valde skilda strategier. Sverige hanterade inledningsvis coronapandemin ungefär som en influensaepidemi. I dag vet vi att covid-19 inte kan jämföras med influensa, att immunförsvaret reagerar på ett annat sätt, och att de insatser som gjorts i Sverige inte har räckt till för att skydda de mest utsatta grupperna i befolkningen. Därför är det nu dags att se över coronastrategin.

Inledningen av hösten kan vara avgörande för coronapandemins fortsatta utveckling i landet. Det behövs ett rejält omtag för den fortsatta smitt-bekämpningsstrategin så att smittspridningen hålls nere i väntan på både bättre behandlingsmetoder och vaccin. Prestigemässiga låsningar får inte hindra en sådan omprövning.

Den bör tydligt grundas på en försiktighetsprincip. Denna bör innebära att åtgärder med stora potentiella vinster men begränsade kostnader vidtas även om det finns osäkerhet om hur stora effekterna är. Den får inte betyda försiktighet med billiga insatser som skulle kunna ha betydande positiva verkningar. Så ska inte krav på att åtgärder måste ha vetenskaplig grund tolkas. Regering, myndigheter, regioner och kommuner måste agera nu för att skydda landet inför nästa fas i pandemin.

Lars Calmfors

Göran K Hansson